

תגובה לגליון "פואטיקה מזרחית"

שירה שאינה קשורה למקום ולזמן

תיאטרון

כרמית מירון

פרפראות

"נמר חברבורות" בתיאטרון הבימה; מאת יעקב שבתאי, נוסח ההצגה: חנן שניר ועדנה שבתאי, בימוי: חנן שניר, תפאורה: רוני תורן, תלבושות: עפרה קונפינו, מוסיקה: אורי וידיסלבסקי

"העיר הלבנה תל אביב, הבנויה על חולות, בימי נעוריה... שנות העשרים של המאה העשרים."

פינק, אחיו של נוח (בעל בית קפה), מגיע לביקור בארץ, וחלומותיו והזיותיו עמו. אף כי הוא לבוש בהידור רב ומחלק מתנות על ימין ועל שמאל, כיסיו ריקים. אך לבו גדוש אהבת הארץ, אהבת קרוביו ואהבת רעיון הקרקס שהוא רוצה להקים על חולות תל אביב. הוא משפיע על באי בית הקפה של אחיו להשקיע בהגשמת חלומותיו, ועורך מסיבה לכבוד הנחת אבן הפינה לקרקס הדמיוני... אך במהרה נגוז החלום. כולם מחפשים את פינק

פואטיקה היא שירה שאינה קשורה לשום מקום וזמן. היא יכולה, ספציפית, להיות קשורה למקומות ולזמנים. אך היא משוחררת מכבלים גשמיים וכל כבלים שהם, אם היא ממלאה את יעודה. הכבלים היחידים שהיא אסירה בהם, הם מהות השירה, וטבע היותה שירה, מיסוד היותה כזו.

השירה נולדה להיות מה שהיא. הכותב אותה הוא רק אבן דרך בציון תולדות חייו. אין לזה שום קשר עם שירתו. יכול להיות משורר בזימבבווי, ששירתו תימלא בהווי של פורטוגל למשל. שיר הוא מהות, ומקום גיאוגרפי של הנושא את השיר בקרבו, אינו מרחיב ואינו מצמצם את מהות השיר, ואינו מוסיף או גורע ממשקל היות היצירה שיר. איני מתכחשת כמוכן למוצאי הבגרדי, שהוא ארם נהריים מסופוטמיה, מקום שהיה כולו יפעה, ולא פעם העותי בחלומותי להתגעגע מאוד לשם. אמנם ספגתי ריחות ושפעת עצי דקל, ואת החידקל, אבל בתוכי גם הריין והדנובה יכולים לפכות את המהות השירית הטמועה בהלך שבי.

להווה אומר שהמהות השירית היא הקרקוע והקרקע הנפשית בה מקועקע המשורר. ושום קרקוע או שייכות אחרת אין להם נגיעה בבת השיר שבתוכו. כמוכן הוא ספציפית, אם ידרוש ממנו השיר, יתייחס לתולדות חייו, שהם בהכרח קשורים למקום ממנו הוא בא, אך זהו נתיב גשמי אחד, בתוך המהלך השירי. על כן כל משורר אם מכונה הוא משורר, הוא הלך שבו בת השיר היא מולדתו וארצו, וגיאוגרפית הוא שייך רק לה, לעניות דעתי. אני באופן אישי מהות השיר בתוכי ואלך אחריה באשר תצווני ואמות אחריה ואחיה ועל חרבה ועל ברכתה וחסדיה.

■ אמירה הס

תיקון טעות

בגליון 309-310 ברשימתו של יוסי ברנע על ספרו של שלמה זנד נפלה לצערנו טעות: נכתב - "לא ניתן שלא להתייחס כלל למאמרו הביקורתי ביחס לכתיבת האידיאולוגיה הפשיסטית של זאב שטרנהל..." (עמ' 8). וצריך היה להיות: "...ביחס לכתיבתו של זאב שטרנהל על האידיאולוגיה הפשיסטית".

חדש 'עתון 77'

סדנת קריאה וכתיבה בהנחיית אורית אילן

"בעיני הסופר, אין ההבחנה בין כתיבה לקריאה כה מובהקת. שתי הפעילויות דורשות ממנו ערנות ומוכנות ליופי שאין להסבירו [...] זהירות קשובה למקומות שבהם הדמיון מתבל בעצמו [...] מודעות למאבקו, השלו או המיוזע, על השגת משמעות ויכולת להביעה." [טוני מוריסון]

סדנה ייחודית, המשלבת קריאה בטקסטים מגוונים [סיפורת, שירה, הגות וטקסטים חוצי-ז'אנרים] - עם כתיבה של המשתתפים עצמם. על תיאוריות (כמעט) לא ידובר בה, אבל ידובר בה רבות על דיוק וערנות, קשב, מוסיקליות ומודעות בתהליכי הקריאה והכתיבה - ועל הדרכים לחדד ולעדן אותם. הסדנה מיועדת לכל מי שרוצה להעמיק ולהעשיר את המפגשים שלו עם טקסטים, ובאמצעותם עם העולם ואולי גם עם עצמו.

אורית אילן כותבת, חוקרת ומלמדת לימודי תרבות, יהדות וספרות ומנחה סדנאות כתיבה וקריאה.

לפרטים: 'עתון 77' 03-5618271 iton77@actcom.co.il

"יומנים", מאיה מעוז ואפרת בויםולד

והאב הבוגדני בגילומו של שמעון מימרון. היומנים, המשחקים תפקיד מרכזי בעלילה, הנם גיבורים דוממים, החושפים סודות כמוסים ובלתי רצויים, כאשר הם מגיעים לידיים או לעיניים הלא נכונות.

"החולה ההודי" מאת רשף ורגר לוי בתיאטרון בית ליסין, בימוי ועריכה מוסיקלית: אלון אופיר, תפאורה: דני בילינסון, תלבושות: אורן דר

גם מחזה זה נכתב על ידי סופר צעיר, והוא מועלה לראשונה על בימת התיאטרון בזכות הפסטיבל "פותרים במה" בבית ליסין. לזכותו של תיאטרון זה יש לזקוף גם את צירוף המחזה הכתוב לתוכנייה הנאה. יוזמה ברוכה וחשובה לכל אוהב תיאטרון ("יומנים", "החולה ההודי"). עלילת הסיפור המשפחתי של "החולה ההודי" כוללת משבר ביחסים בין אב ובן, הנמשך למעלה מעשרים שנה, ומחלתו האנושה של הבן הצעיר המנסה להשלים בין הניצים.

המשחק המעולה של השחקנים - שלמה וישינסקי בתפקיד האב הסניילי, ובעיקר אושרי כהן, המגלם את הבן הצעיר חולה הסרטן - מציל את ההצגה מסנטימנטליות יתר ומהסכנה האורבת לגודש החומרים הדרמטיים. משתתפים עוד: גילת אנקורי ויורם טולידנו. בימוי העדין והרגיש של אלון אופיר מעניק עומק ואמינות גם לרגעים הטריטוריאליים והפשוטים הפזורים פה ושם בעלילה "ההודית" הזאת. ■

הפנטזיונר, החייב כסף לכל. הסוף טרגי, אך לא בלתי צפוי. המחזה מבוסס על סיפור בשם זה, בקובץ הדוד פרץ ממריא. "נמר חברבורות" עולה על בימת התיאטרון בארץ בפעם השלישית. אילו הוסיפו הבמאי והשחקנים גופך פיוטי-רומנטי, המבוסס על הרצוי ולא רק על המצוי בהעלאת המחזה המיושן, יתכן שאפשר היה להצדיק את חידוש המחזה. אך כפי שהוא נשמע כיום, קולו של "הנמר" נחלש והודקן עם השנים, וחבל. אבי קושניר, בתפקיד הראשי, פינק, הבליט יפה את הויותיו של בעל החלומות, בחלקה הראשון של ההצגה. אולם ברגעי המשבר נחלש גם קולו, ובמקום שאגת נמר, נשמעה המיה רכה וחלשה...

השתתפו עוד השחקנים: אהרון אלמוג, ליאת גורן, יגאל שדה, אסנת פישמן ואחרים. רעיון התזמורת הפיח רוח חיה בהצגה, אולם היה בזה קורטוב של הגזמה. כבר אמרו חכמינו: תפסת מרובה לא תפסת...

"ציפור שחורה" בתיאטרון הקאמרי, מאת דייוויד הרואר, תרגום: רבקה משולח, בימוי: עידו ריקלין, תפאורה: אבי שכו, תלבושות: אורן דר

"פושע ותיק יושב לו שם בבית הציפיים, שאנס ילדה קטנה לפני שנים אחדות ואמר לשופט שזכותו היא, זכותו של מנהיג שבט, של ציף"

אורח הכבוד מאת נדן גורדימר (עמי 266)

המחזה מפגיש גבר בן חמישים ותשע עם אשה צעירה, אונה, בת עשרים ושבע, שאיתה ניהל פרשת אהבים אסורה בהיותה בת שנים עשרה. האנס נתפס, נשפט וריצה את עונשו, שש שנים בבית האסורים. לאחר מכן הוא מחליף את שמו, את מקום מגוריו ואת עבודתו ומנסה לבנות לעצמו חיים חדשים במקום שלא מכירים אותו ואת עברו. ואילו הצעירה נשארה באותו מקום, סובלת לא רק מטראומת הזיכרונות, אלא גם מחרם המשפחה והחברה.

בארץ כמו שלנו, מסיבות שלא כאן המקום לנתח ולפרש, כאשר מעשי אונס וניצול מיני של קטינים מתרחשים חדשות לבקרים - היחס "המבין" ו"הסלחני" במחזה כלפי האיש המבוגר שאנס ילדה בת שנים עשרה מעורר תחילה ודחייה. מה גם שהדיאלוגים מבובלים וקטועים, ועד שהצופה מבין במה המדובר, כבר חולפת מחצית ההצגה. את המחזה מציל, כרגיל, משחק המרגש של עודד תאומי, בתפקיד האדם המבוגר המצטער על העבר, אך הנמשך עדיין אל הצעירה, ואולה שצ'ור הנפלאה, אשר ריגשה עד דמעות במונולוג הגדול והדרמטי שלה. אולם גם משחק מצוין של שחקנים מעולים אינו יכול לכפר על עיוות הערכים שבמחזה השוביניסטי של דייוויד הרואר.

"יומנים" מאת אורן יעקובי בתיאטרון בית ליסין, בימוי: קארין סיגל, תפאורה: דני בילינסון, תלבושות: אורן דר, מוסיקה: יוסי בן-נון

אורן יעקובי הוא מחזאי צעיר, שזה מחזהו השני, הבוגר והמורכב יותר מקודמו ("דצמבר"), העולה על בימת תיאטרון בית ליסין. ביצירתו החדשה מנסה המחזאי להשתמש בטכניקה מודרנית בכתיבת הדיאלוגים, כאשר המחשב תופס מקום מרכזי בהתנהלותם של גיבורי העלילה. המחזה סובב סביב משבר בחיי התיאטרון של זוג באמצע החיים, וההשפעה ההרסנית על ילדיהם, כאשר מסתבר שאבא בגד באמא, אך לא רק...

גם הפעם העלילה הרדודה למדי ניצלת בזכות המשחק המעולה של הגיבורים הראשיים: אפרת בויםולד כפזית, הבת המתבגרת של המשפחה העוברת התעללות מינית, יצרה דמות אמינה, סוערת ותמימה בעת ובעונה אחת. עוזרים על ידה מאיה מעוז - האם, תם גל המקסים בתפקיד האח הקטן,